

Прищепа Ольга,
канд. пед. наук, ст. наук. співробітник,
старший науковий співробітник відділу початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
Україна

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПИСЬМА ПЕРШОКЛАСНИКІВ

У процесі формування навички письма першокласників необхідно враховувати особливості їхнього психофізіологічного розвитку. Зокрема, зорухової координації, уваги, сприймання, пам'яті, мислення. Тому методикою навчання письма першокласників має передбачатися добір таких методів і прийомів, які б сповна враховували зазначені особливості.

Навчання письма – складна діяльність для першокласників, тому на уроці доцільно створювати оптимістичну атмосферу, яка б не викликала пригнічення дитини від письмових невдач. За нашим дослідженням формування навичок письма учнів 1 класу ефективніше відбувається у процесі спостереження за діями і мовленням учителя, героїв мультфільмів. Відомо, що навички письма не сформуються успішно і швидко без належної кількості повторів навчальних дій, особливо графічних. Водночас ми спостерігаємо, що одноманітність, повторення того самого графічного завдання швидко викликає в учнів стомлюваність, веде до фізичних і психічних перевантажень, знижує загальну зацікавленість до цієї діяльності.

Беручи до уваги індивідуальні особливості розвитку та можливості першокласників нами було створено навчальний посібник у вигляді зошита з друкованою основою, у якому запропоновано цікаві вправи і завдання, різноманітний ілюстративний матеріал, що передбачають зміну видів діяльності, форм організації та способів навчальної взаємодії учнів [3].

У зошиті на одне заняття чи урок пропонується дві-три сторінки, об'єднані темою, спрямованою на розвиток певної навички. Зокрема, для розвитку скоординованості рухів пальців і ока пропонується почергове вправляння пальцями (правої, потім лівої руки) у проходженні по щаблях зображеної драбинки, почергове пересування пальців лівої і правої рук по слідах тварин, точно потрапляючи пальцем у слід, пересування космонавта по зірках до свого космічного

апарата тощо. Координувати і передбачати рухи руки на площинній поверхні учні вчитимуться під час проходження по лабіринту, який являє собою різні форми доріг (прямі, хвилясті, петельні), не виходячи за їх межі.

Важливим для навчання письма є розвиток уміння виділяти заданий предмет із групи предметів, розміщувати предмет у певній обмеженій площині. З цією метою в посібнику подано завдання на виділення оком зображення певної тварини з групи переплетених комах, звірів, птахів, розміщення поданих предметів у рамках певної форми, знаходження певних фруктів і овочів на столі та полицках кухаря.

Зважаючи на те, що учні, виконуючи те чи інше графічне завдання, не контролюють силу натиску на папір, у зошиті пропонуються такі вправи: легким натиском олівця зобразити насінинки в соняху, крапочки на крильцях комах; більшим натиском олівця крупу для курчаток тощо.

З метою сприяння розвитку і зміцненню дрібних м'язів руки в посібнику вміщено завдання для фізичних управлень такого плану: з набору кольорових олівців викласти задану фігуру (сонце, дерево, ракету, криницю), а під час буквеного періоду скласти зі своїх пальців виучувану букву та прості предмети (за зразком).

Відомо, що достатньо розвинена рука міцно триматиме олівець, ручку, спрямовуватиме їх на правильну дію – без тремтіння і кутових рухів. Для формування цих навичок у зошиті запропоновано такі завдання: коливання ручки, утримуючи її між великим і вказівним пальцем, між вказівним і середнім, середнім і безіменним, безіменним і мізинним; качання ручки між долонями лівої і правої рук, від кінчиків пальців до основи кисті; «хапання ручки», утримуючи її трьома пальцями біля основи (кульки) поступово піднімаючись по ній угору, відпускаючи її на секунду і знову схоплюючи. Такі вправи розвивають спритність пальців, скоординованість рухів.

Мимовільна увага стає особливо сконцентрованою і стійкою, коли навчальний матеріал відрізняється наочністю, викликає у школярів емоційне ставлення. Тому для навчання письма букв у зошиті з друкованою основою представлені образи-малюнки елементів букв і образи-малюнки самих букв.

Значна увага приділяється в зошиті засобам розвитку логічного мислення першокласників. Для цього запропоновано ребуси,

кресворди, у яких використовуються слова з вивченими буквами і знайомі учням малюнки.

У навчальному посібнику відведено окремі сторінки, призначені для розвитку мовлення та формування елементарних орфографічних навичок.

Використання навчального посібника, у якому запропоновано описану систему прийомів роботи, сприятиме формуванню повноцінних навичок письма першокласників.

Список використаних джерел

1. Клименко В. В. Можливості психіки шестиліток. Психологічна допомога батькам. Київ. Шкільний світ, 2002. 124 с.

2. Вашуленко О. В., Прищепя О. Ю. Зошит для письма і розвитку мовлення 1 клас. Київ. Видавничий дім «Освіта», 2019. 48 с.

3. Прищепя О. Ю. та ін. Методика навчання каліграфії в сучасній початковій школі: Навчальний посібник для вчителів початкових класів, викладачів і студентів вищих навчальних закладів 1-1V рівнів акредитації. Харків. Ранок, 2017. 464 с.

4. Bradshaw, J.L. The revolution of human lateral asymmetries: New evidence and second thoughts. Journal of Human Evolution, 17. 1988.